

توسعه و پدافند داخلی در دفاع مردمی

(ویرایش دوم)

مؤلفان:

علی اصغر بیک بیلندی

خسرو بوالحسنی

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۳

سرشناسه	: بیک‌بیلندی، علی‌اصغر، ۱۳۴۹
عنوان و نام پدیدآور	: توسعه و پدافند داخلی در دفاع مردمی / مولفان علی‌اصغر بیک‌بیلندی، خسرو بوالحسنی.
وضعیت ویراست	: ویراست ۲.
مشخصات نشر	: تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.: نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۸۳۳۰-۲۰-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۷۵] - ۱۸۰.
موضوع	: دفاع غیرنظامی -- ایران Civil defense -- Iran امنیت داخلی -- ایران Internal security-- Iran
شناسه افزوده	: بوالحسنی، خسرو، ۱۳۴۳
شناسه افزوده	: دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس
رده بندی کنگره	: ۹۶۱۴۸۳۷ UA۹۲۹ / الف
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۶۱۴۸۳۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

عنوان: توسعه و پدافند داخلی در دفاع مردمی (ویرایش دوم)

مؤلفان: علی‌اصغر بیک‌بیلندی و خسرو بوالحسنی

صفحه آرایشی: سبحان فرشادفر

طراح جلد: میلاد فرهادی

ناشر: دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۱۸۰ص

نوبت چاپ: ویرایش دوم، چاپ اول

تاریخ نشر: ۱۴۰۳

چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۲۰۰۰۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۴۸۶

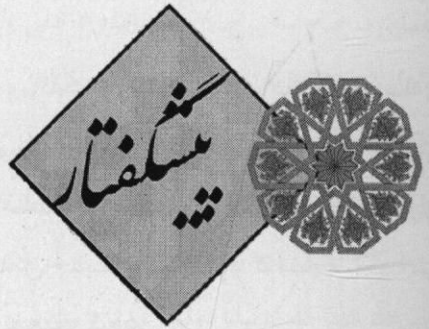
مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفان می‌باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

۱۳	بخش اول مفاهیم و اصطلاحات
۱۴	۱.۱ توسعه
۱۵	۲.۱ قطب‌ها و کانون‌های توسعه (نقاط)
۱۵	۳.۱ محورهای توسعه (خطوط)
۱۶	۴.۱ نواحی توسعه (سطوح)
۱۶	۵.۱ پدافند داخلی
۱۶	۶.۱ توسعه پدافند داخلی
۱۷	۷.۱ عملیات توسعه و پدافند داخلی
۱۹	۸.۱ دولت در سایه
۲۰	۹.۱ عمق راهبردی
۲۰	۱۰.۱ نفوذ راهبردی
۲۲	۱۱.۱ ژئوپلیتیک
۲۳	۱۲.۱ منزلت ژئوپلیتیک
۲۴	۱۳.۱ سرزمین
۲۴	۱۴.۱ آمایش سرزمین
۲۷	۱۵.۱ امنیت
۳۰	۱۶.۱ امنیت ملی
۳۱	۱۷.۱ امنیت ذهنی و عینی
۳۲	۱۸.۱ امنیت اجتماعی
۳۴	۱۹.۱ نظم عمومی
۳۵	۲۰.۱ تهدیدات
۳۶	۲۱.۱ منابع تهدید
۳۷	۲۲.۱ مراحل پیشگیری از تهدید
۳۷	۲۳.۱ شورش و اغتشاش
۳۸	۲۴.۱ اعتصابات
۴۹	بخش دوم توسعه و پدافند داخلی
۴۲	۱.۲ توسعه
۴۷	نقاط مشترک در تعاریف توسعه اجتماعی
۴۸	۲- توسعه فرهنگی
۴۹	۳- توسعه اقتصادی

۵۰.....	۲.۲ نظریه پایه توسعه ملی
۵۳.....	۳.۲ نظریه توسعه منطقه‌ای
۵۸.....	۴.۲ نظریه رشد بخش‌های اقتصادی
۵۹.....	۵.۲ توسعه اقتصادی و قدرت نظامی
۶۲.....	۶.۲ نظریه قطب رشد
۶۳.....	۷.۲ نظریه مرکزی رشد
۶۴.....	۸.۲ نظریه مرکز - پیرامون و برگشت تمرکز
۶۵.....	۹.۲ منطقه‌بندی نظامی
۶۷.....	۱۰.۲ نظریه‌های جامعه شبکه‌ای
۷۰.....	۱۱.۲ تقسیم‌بندی جمعیت در عملیات توسعه و پدافند داخلی
۷۱.....	۱۳.۲ اصول پدافند داخلی
۷۴.....	۱۴.۲ نارضایتی و ناآرامی اجتماعی
۸۰.....	مفاهیم تئوری محرومیت
۹۹.....	بخش سوم مرزها
۱۰۰.....	۱.۳ مرزها
۱۰۱.....	۲.۳ مفهوم توسعه مناطق مرزی
۱۰۱.....	۳.۳ ویژگی‌های مناطق مرزی
۱۰۴.....	۴.۳ مفهوم آمایش مناطق مرزی
۱۰۵.....	۵.۳ نظریه‌های آمایش مناطق مرزی
۱۰۶.....	۶.۳ برخی از مهمترین تنگناها و چالش‌های اساسی فراروی توسعه سرزمین
۱۰۷.....	۷.۳ مناطق مرزی ایران
۱۱۰.....	ویژگی‌های مناطق مرزی ایران عبارت‌اند از
۱۲۰.....	۸.۳ رابطه بین هویت و مدیریت حاکمیتی
۱۲۳.....	بخش چهارم نهضت‌های آزادی‌بخش
۱۲۷.....	۱.۴ عناصر نهضت‌های آزادی‌بخش
۱۲۹.....	بخش پنجم عملیات‌های عمده توسعه و پدافند داخلی
۱۳۰.....	۱.۵ عملیات اطلاعاتی در توسعه و پدافند داخلی
۱۳۴.....	۳.۵ عملیات روانی در توسعه و پدافند داخلی
۱۳۹.....	۴.۵ عملیات امور غیرنظامیان

۱۴۲.....	۵.۵ عملیات کنترل جمعیت و منابع در پدافند و توسعه داخلی
۱۴۷.....	۶.۵ عملیات‌های تاکتیکی در توسعه و پدافند
۱۴۹.....	عملیات‌های پدافندی به منظور نیل به اهداف زیر اجرا می‌گردند
۱۵۰.....	۷.۵ عملیات کمکی و مشورتی
۱۵۰.....	۸.۵ عملیات توسعه و پدافند داخلی در مناطق منتخب
۱۵۲.....	مراحل اجرای عملیات در مناطق دور دست
۱۵۴.....	- اوضاع و احوال عملیاتی در مناطق شهری
۱۵۴.....	- فعالیت حکومت
۱۵۵.....	- فعالیت‌های براندازی
۱۵۵.....	- اجرای عملیات در مناطق شهری
۱۵۵.....	- اطلاعات در مناطق شهری
۱۵۶.....	- کنترل جمعیت و منابع در مناطق شهری
۱۵۶.....	- عملیات تاکتیکی در مناطق شهری
۱۵۷.....	- عملیات روانی در مناطق شهری
۱۵۷.....	- امور غیر نظامیان در مناطق شهری
۱۶۳.....	بخش ششم جنگ‌های چریکی
۱۶۴.....	۱.۶ طیف درگیری‌ها
۱۶۶.....	۲.۶ جنگ نامنظم
۱۷۴.....	۶.۳.۶ کاربرد تیم‌های عملیات نیرو مخصوص
۱۷۵.....	منابع
۱۷۶.....	منابع
۱۸۰.....	منابع لاتین

«وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» خداوند هرگز راه تسلط کافران را بر مؤمنان باز نخواهد نمود.^۱

این آیه ناظر بر این مطلب است که پروردگار هرگز برای کفار راه تسلطی بر مؤمنین قرار نداده است یعنی درواقع مشیت الهی بر این نیست که مؤمنین و مسلمانان، تحت سلطه کفار باشند، بنابراین خداوند متعال در ژئوپلیتیک جهان اسلام مولفه‌های قدرت انسانی و اقتصادی که مهم‌ترین اساس یک تمدن شکوهمند است را در اختیار مسلمانان قرار داده است، در مولفه قدرت انسانی، مدیرانی همچون رسول اکرم (صلوات الله علیه)، الزمه هدی و در مولفه اقتصادی منابع سرشار انرژی فسیلی، ذخایر بالای معادن مختلف همانند، مس، و آلومینا، طلا و غیره در اختیار فضای ژئوپلیتیک مسلمانان است. به عنوان مثال جمهوری اسلامی ایران با حدود یک درصد جمعیت جهان بیش از ده درصد منابع دنیا را در اختیار دارد.

اما اگر در مرحله عمل، مسلمانان در انجام تکالیف و وظایف خویش کوتاهی کنند و با سوء رفتار خویش، زمینه تسلط کفار را بر خویش فراهم آورند، تسلط و مشکلات ناشی از آن نتیجه سستی و کوتاهی آنان در انجام وظیفه و بازتاب آن است.

واقعیت امر این است که موقعیت ژئوپلیتیک کشورها در طول زمان و تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون جنگ‌ها، انقلاب‌ها، تحولات نظام بین‌المللی و نظام جهانی و تغییر در موازنه‌های قدرت همواره در حال تغییر و تحول می‌باشد. از طرفی به موازات پیشرفت جوامع

بشری و تحول در عوامل ژئوپلیتیک، ماهیت تهدیدهای نظامی تغییر یافته و متناسب با آن راهبردهای دفاعی- امنیتی متحول می‌گردد.

ایران یکی از کشورهایی است که در طول چهار دهه‌ی گذشته دچار تغییر و تحولات زیادی شده است که علل آن را می‌توان در طیف مختلفی از عوامل ژئوپلیتیک داخلی و خارجی جستجو کرد. قرائن و شواهد جنگ‌های چند دهه گذشته، به‌خصوص جنگ سوریه و عراق حکایت از آن دارد که تهدیدهای نظامی و امنیتی شکل جدیدی به خود گرفته است. این تهدیدها با توجه به جایگاه کشورها می‌تواند شدت یا تضعیف گردد.

بررسی به عمل آمده نشان می‌دهد، غرب آسیا فعلاً محور بحران‌های جهانی است؛ که یکی از عمده‌ترین اهداف این بحران‌ها بخصوص بعد از انقلاب اسلامی به‌منظور جلوگیری از الگو شدن جمهوری اسلامی ایران برای سایر کشورهای منطقه و جهان، ایران است بنابراین از این‌رو این کشور نقش محوری در تأمین امنیت منطقه‌ای و جهانی را به‌طور بالقوه داراست. به همین دلیل تضعیف جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین قدرت‌های منطقه‌ای در جنوب غرب آسیا مورد توجه آمریکا و متحدان منطقه‌ای آن می‌باشد. سیاست کنونی آمریکا افزایش فشارها بر جمهوری اسلامی، انزوای ژئوپلیتیک بیشتر این کشور، کاهش نقش وزن و منزلت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک و تضعیف متحدان آن است؛ موضوعی که از راه‌های مختلفی همچون راه‌های اقتصادی و به بهانه‌های گوناگونی مثل برنامه‌ی هسته‌ای، حقوق بشر، حمایت از تروریسم و... تعقیب شود.

عمده دانشمندان ژئوپلیتیک معتقد هستند، منزلت (جایگاه) هر کشوری رابطه مستقیم با وزن ژئوپلیتیک (حاصل برآیند نیروها و عوامل مثبت و منفی در قدرت ملی است) دارد. یعنی هرچقدر وزن بیشتر باشد منزلت و اعتبار عمومی آن کشور بین سایر کشورها اعم از بزرگ‌تر، هم‌تراز یا کوچک‌تر بیشتر می‌شود و هر اندازه اعتبار و منزلت بیشتر افزایش یابد همان اندازه فرصت‌های جدید قدرت مرئی یا نامرئی برای اثرگذاری عینی و ذهنی بر فرآیندها، تصمیم‌سازی‌ها، اقدامات و رفتارها در مقیاس‌های مختلف محلی و همسایگی، منطقه‌ای و جهانی فراهم می‌آید و کشور می‌تواند به‌تدریج در جایگاه مدیریت و رهبری فرآیندها و کنش‌های جمعی قرار گیرد و نقش سیاسی و بین‌المللی محوری ایفا کند.

عملکرد چند ساله ج.ا.ا. در صحنه داخلی و بین‌المللی باعث شده است که نظام سلطه در یک اتحاد بی‌سابقه به مقابله همه‌جانبه با این کشور بپردازد و در سطح وسیع از همه آسیب‌پذیری جامعه ایران بهره‌برداری نماید.

مسلم است که برای مقابله همه‌جانبه نیاز است که اولاً آسیب‌پذیری‌ها به حداقل برسد و ثانیاً جمعیت یکپارچه، منسجم، متحد به آرمانهای والای دینی - هویتی گردند. این امر باعث خواهد شد که اعتبار دولت در نزد مردم ارتقاء یافته و لذا اعتماد مردم نسبت به عملکرد دولت افزایش یابد. بنابراین حمایت از سیاست‌های اتخاذی دولت توسط مردم به حداکثر خواهد رسید. علم توسعه پدافند داخلی می‌تواند به این مهم کمک نماید. در واقع توسعه پدافند داخلی کمک می‌کند تا بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانائی‌های سیاسی، اقتصادی، روانی، نظامی، امنیتی یک کشور، مردم آن سرزمین را نسبت به قلمرو خود حساس نموده و برای حفظ از آن منسجم شوند. قانداً خروجی توسعه پدافند داخلی، از گریز از مرکز شدن جمعیت جلوگیری می‌کند.

نادیده گرفتن توسعه پدافند داخلی نارضایتی را افزایش و آرزوی‌های اصولی و منطقی جامعه حاشیه کشور را از بین می‌برد و باعث گریز از مرکز شدن این جامعه خواهد شد. بنابراین نیاز است که مولفه‌های قدرت (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و حتی نظامی) بطور متوازن در سطح کشور رشد نمایند تا حس هویت در بین مردم جامعه تقویت یابد. این مهم توسط علم توسعه و پدافند داخلی امکان پذیر است. بدیهی است که هر منطقه از کشور دارای پتانسیل‌ها، ظرفیت و توانمندی‌هایی است که باید متناسب آن منطقه از آن ظرفیت‌ها جهت رشد متوازن مولفه‌های قدرت بهره جست.

تجربه تاریخی کشورهای مختلف، حکایت از وجود موانع و مشکلات متعددی در مسیر بروز دستاوردهای توسعه‌ای دارد. از جمله مهمترین مسائل و گرفتاری‌های بسیاری از کشورها در فرآیند دستیابی به توسعه، نابرابری و عدم توازن‌های منطقه‌ای است. براساس مطالعات انجام شده در این زمینه مشاهده می‌شود، در اغلب موارد رشد نامتوازن به دلیل نبود اثر انتشار^۱

۱ - نظریه قطب (hub) رشد پویا بر دو اثر استوار است: اثر تمرکز و اثر انتشار. بدین صورت که رشد همزمان در همه‌جا اتفاق نمی‌افتد، بلکه ابتدا در نقاط یا قطب‌های توسعه که از قدرت جاذبه بالاتری برخوردارند شروع [اثر تمرکز] و سپس توسعه از طریق کانالهایی انتشار یافته و کل اقتصاد را تحت تأثیر قرار می‌دهد [اثر انتشار]

لازم موجب می‌شود در کنار محدود مراکز رشدیافته، نواحی وسیعی به صورت توسعه نیافته باقی بمانند و این مسئله می‌تواند زمینه‌ساز بروز دوگانگی اقتصادی و اجتماعی شود. در این کتاب، با بررسی مبانی نظری تلاش شده است تا مبحث کاربردی توسعه و پدافند داخلی در حوزه دفاعی مورد واکاوی قرار گیرد.

www.ketab.ir